

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 38

1 juni 1978

No. 6

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: G. VAN ROSSEM, C. F. VAN DE BUND, H. C. BURGER en L. J. W. DE GOFFAU, Bijzondere aantastingen door insekten in 1977 (p. 81). — PIET TITULAERS, Spinnen uit De Kempen, Noord-Brabant (Araneae) (p. 85). — J. P. VAN LITH, A Brazilian Psenulus (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini) (p. 91). — Literatuur (p. 90: J. P. DUFFELS; p. 95: P. OOSTERBROEK; p. 96: J. KRIKKEN). — Korte mededelingen (p. 84: Correctie; p. 90: J. P. C. BOOT; p. 94: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek; p. 96: I. A. KAIJADOE).

Bijzondere aantastingen door insekten in 1977

door

G. VAN ROSSEM, C. F. VAN DE BUND, H. C. BURGER
en L. J. W. DE GOFFAU

Plantenziektenkundige Dienst

ABSTRACT. — Some remarkable cases of insect damage in the Netherlands in 1977 are reported. The gall midge *Arnoldiola quercus* (Binnie) on oak (*Quercus robur* L.) was found in this country for the second time. The larvae caused rosette like galls and young shoots did not develop.

Twigs of *Cedrus atlantica* Manetti were damaged by caterpillars of *Dioryctria mutata* Fuchs and in the same nursery cones of *Abies coreana* Wills were infested by *Dioryctria abietella* (Denis & Schiffermüller). Formerly these two species were considered to be identical.

Larvae of the goat moth (*Cossus cossus* (Linnaeus)) damaged trees along roads. The trouble is often caused by mowing machines which wound the bark.

A survey is given of Coccids occurring on imported Japanese Bonsai trees.

In een kwekerij te Zundert werden eiken (*Quercus robur* L.) aangetast door een galmug *Arnoldiola quercus* (Binnie). Tengevolge hiervan stierven de jonge loten steeds opnieuw af, nadat een rozetvormige scheutgal was gevormd. Dergelijke galmugaantastingen ontstaan vaak bij voortdurende monoculturen in een kwekerij. Belangrijk is daarom dat men cultuurmaatregelen neemt, dus bij het opzetten van een nieuwe teelt van jonge eiken deze neer te zetten in een ander gedeelte van de kwekerij, ver verwijderd van andere eiken. Een chemische bestrijding is niet bekend. Deze gal was tot dusver éénmaal in ons land vastgesteld (Nijveldt, 1959).

Een partikulier te Haaren NB berichtte ons het volgende. „In mijn tuin staat een plant die volgens kenners de naam heeft *Pinus mugo* Turra (bergden). Vorig jaar hebben duizenden rupsen huisgehouden onder de éénjarige naalden. Afgelopen zaterdag ontdekte ik dat deze plant bezocht werd door zwermen vliegjes of torren zo U wilt, van de soort waarvan U een drietal in deze envelop aantreft. Deze beestjes dacht ik dat eitjes legden. Is het misschien zo dat er weer een rupsenplaag te verwachten is en zo ja, wat daar tegen te doen?”

De ingezonden insekten bleken te behoren tot *Acantholyda erythrocephala* (Linnaeus), de staalblauwe spinselbladwesp. In de vliegtijd (april-mei) van deze bladwespen worden de eieren aan de bovenzijde van de naalden van verschillende *Pinus*-soorten afgezet. In de regel worden ze tot op twee meter hoogte aangetroffen en wel vooral op zonnige plaatsen. Na enkele weken komen de bastaardrupsen uit. Deze zijn grijsgroen van kleur met bruine lengtestrepen en dwarsrijen van donkere stippen. Zij maken aan de naaldbasis een spinsel waarin kokertjes met een larve. Telkens wanneer een naaldenpaar is opgevreten wordt het spinsel verlegd. Op deze manier begeven zij zich van beneden naar boven in de boom. Nadat de larven in juni volgroeid zijn, laten zij zich naar beneden zakken. In de grond ondergaan zij een diapauze tot maart, waarna de verpopping plaats vindt. Een aantal verpopt één of meer jaren later. Naar onze mening is dit een minder gewone soort in ons land.

In een rozenkas te Aalsmeer werden mieren talrijk aangetroffen. Wij bleken te doen te hebben met *Hypoconerops punctatissima* (Roger), behorend tot de subfamilie Ponerinae, die voornamelijk in de tropen verspreid is. Onze determinatie werd bevestigd door D. R. Smith te Beltsville, USA. Deze soort is van Zuid Europese oorsprong. Vandaar uit heeft verspreiding plaats gehad naar andere delen van de wereld. In gebieden met een gematigd klimaat komt *H. punctatissima* voor in verwarmde ruimten. In ons land wordt de soort zo nu en dan in warme kassen gevonden.

In een woning te Venray werden kevers gevonden die waarschijnlijk afkomstig waren uit brandhout uit de omgeving. Het betrof een minder gewone Scolytide, nl *Taphrorychus villifrons* Dufour. Dit is een bastkevertje dat voornamelijk leeft achter schors van zieke en afstervende bomen, meestal zelfs onder reeds geheel afgestorven bast. *T. villifrons* komt vooral voor bij eiken en beuken. De soort is, voor zover bekend, in Nederland alleen in de provincie Limburg gevonden.

Twijgen van *Cedrus atlantica* Manetti uit een kwekerij te Wageningen waren aangetast door *Dioryctria mutarella* Fuchs. Het betrof een perceel met ca 8 jaar oude boompjes, waaraan veel schade werd toegebracht door uitboring van de scheuten. De aantasting begint in de zomer in de loten, waarna de overwintering hierin plaats vindt. In het voorjaar worden knoppen en loten uitgeboord. Vooral in *Pinus* en *Picea* worden meestal de rupsen gevonden.

Op dezelfde kwekerij werden in kegels van *Abies coreana* Wills rupsen van *Dioryctria abietella* (Denis & Schiffmüller) gevonden. Dit is een gewone soort in ons land die zich ontwikkelt in de kegels van o.a. *Picea*, *Abies*, *Larix* en *Pinus*. In kegelarme jaren wordt deze soort ook in andere plantedelen aangetroffen, zoals gallen van Adelgidae en toploten van coniferen. Daardoor is in het verleden verwarring ontstaan tussen beide genoemde *Dioryctria*-soorten, die hier naast elkaar op dezelfde kwekerij voorkwamen (zie Hasenfuss, 1960).

Aantastingen door de wilgehoutrups (*Cossus cossus* (Linnaeus)) nemen de laatste jaren hand over hand toe. Aangezien de pas uit het ei komende rupsen van deze in stammen van loofbomen levende soort slechts in staat zijn door de bast heen te dringen op plaatsen waar die verse verwondingen vertoont, treden belangrijke aantastingen alleen daar op, waar stammen ernstig worden beschadigd. Dit gebeurt vooral door het toegenomen verkeer, de recreatie en door het gebruik van cirkelmaaiers. Dit jaar ontvingen wij gevallen van aantasting van: wilg te Heukelum, Vrouwenakker, Schagersbrug; abeel te Barradeel en Noordwijk; berk te Sprang-Capelle; iep te Metslawier; eik te Hoogeveen.

Wantsen van de soort *Coreus marginatus* (Linnaeus) kwamen bij een partikulier te Eefde in grote aantallen voor en veroorzaakten schade aan rabarber, bestaande uit ingezonken plekjes op de steekplaatsen. Het is bekend van deze wants dat schade vooral aan Polygonaceae veroorzaakt kan worden.

In het afgelopen jaar hebben wij te maken gehad met een aantal gevallen van Bonsai importen (gekweekte dwergvormen) uit Japan waarop zich schildluizen bevonden. Deze Bonsai boompjes

Fig. 1. Door rups van *Dioryctria mutata* Fuchs uitgeboorde scheut van *Cedrus atlantica* Manetti. Foto A. van Frankenhuyzen.

Fig. 2. Door rups van *Dioryctria abietella* (Denis & Schiffmüller) aangetaste kegel van *Abies coreana* Wills. Foto A. van Frankenhuyzen.

Fig. 3. *Coreus marginatus* (Linnaeus). Foto A. van Frankenhuyzen.

zijn uitermate kostbaar door de langdurige en arbeidsintensieve kweektechniek. Het betrof twee directe importen uit Japan, nl van *Malus micromalus* Makino waarop voorkwamen *Quadraspidiotus perniciosus* (Comstock), de San José schildluis, en *Prunus mume* Sieb. & Zucc. met *Pseudaulacaspis pentagona* (Targioni-Tozzetti).

Van een kweker ontvingen wij *Prunus spec.* waarop zaten *Quadraspidiotus perniciosus* en *Pseudaulacaspis pentagona* en voorts *Rhododendron* (azalea) met *Pseudaonidia paeoniae* (Cockerell). Deze azalea's waren f 500,— per stuk waard en zij waren vijf jaar geleden uit Japan geïmporteerd.

Pseudaonidia paeoniae, die nog niet eerder in ons land was aangetroffen, is waarschijnlijk oorspronkelijk afkomstig uit Japan of China, maar komt thans ook voor in de Kaukasus, de zuidelijke staten van de USA en in Italië, in de omgeving van Florence. De soort, die subtropisch is, leeft op *Rhododendron*, *Camellia*, *Thea*, *Paeonia* en *Ilex*. De bovengrondse delen worden aangetast. Er kan belangrijke schade ontstaan, zodat aangetaste planten binnen enkele jaren kunnen afsterven. In Italië treedt één generatie per jaar op. De overwintering vindt plaats als volwassen wijfje.

LITERATUUR

- Hasenfuss, I., 1960. Die Larvalsystematik der Zünsler (Pyralidae). — *Abh. Larvalsystem. Insekten* 5: 1—263.
- Nijveldt, W., 1959. Nieuwe galmuggen voor de Nederlandse fauna (II). — *Ent. Ber., Amst.* 19: 102—104.

Geertjesweg 15, 6706 EA Wageningen, Nederland.

CORRECTIE. — Op p. 35 (nr. 3) moet regel 12 van boven als volgt beginnen: alle als gewoon of algemeen in het kustgebied te boek staan.

p. 63, line 17 from top (nr. 4), for *Uralophora* read *Uralaphorura*.